

El Cercle d'Economia, juntament amb CIDOB (Barcelona Centre for International Affairs), us ofereixen cada mes una breu anàlisi de la situació geopolítica global

---

Les claus geopolítiques del mes

Abril 2024

Augmenta el risc de conflicte regional a Orient Mitjà

Pol Morillas, Director, CIDOB (Barcelona Centre for International Affairs)

L'Iran i Israel entren en conflicte directe per primera vegada. Fins ara, els grans enemics de la regió d'Orient Mitjà, Israel i l'Iran, mai havien entrat en confrontació directa. Les seves múltiples escaramusses s'havien produït sempre de manera indirecta, ja sigui amb bombardejos a Israel per part de milícies de l'eix de la resistència, amb suport iranià però des del Líban (Hezbollah), Síria, Iraq o Iemen, o mitjançant operacions de les forces armades i els serveis secrets d'Israel contra objectius iranians, com el bombardeig del consolat iranià a Damasc de l'1 d'abril, en el qual van morir set persones, entre elles un important líder de la Guàrdia Revolucionària i encarregat de les relacions amb Hamàs.

La fins avui guerra per *proxies* va entrar en una nova fase el 13 d'abril, dia en què centenars de drons i míssils iranians van ser llançats a territori israelià i interceptats per l'escut de defensa antiaèria del país i per les forces aèries, en cooperació amb les forces armades americanes, britàniques i franceses. També Jordània va interceptar els coets que van penetrar el seu espai aeri. És la primera vegada que l'Iran ataca Israel directament i des del seu propi territori, una cosa que la intel·ligència israeliana havia descartat fins fa poc. L'Iran només havia atacat una vegada objectius en sòl israelià, el 2018, però ho va fer des de territori siríà. Per tot això, el risc d'escalada regional a Orient Mitjà es troba en el punt més àlgid en dècades...

... Tot i que s'ha de matisar el risc de guerra imminent. L'Iran considera que la resposta a l'atac al seu consolat a Síria pot donar-se per conclosa després del llançament d'aquests projectils i amb la intercepció d'un vaixell propietat d'un empresari israelià a l'estret d'Ormuz poques hores abans. Acaba una reacció que els Guardians de la Revolució, la branca més extremista del règim iranià, hagués volgut més contundent. El lideratge del règim, no obstant, temia que una resposta desmesurada hagués propiciat l'entrada dels Estats Units en el conflicte regional. L'actuació mesurada de l'Iran sembla provada amb l'anunci, amb dies d'antelació, de l'atac a Israel. L'Iran va informar països de la regió amb vincles amb Estats Units, com Jordània i Iraq, que van traslladar la informació a Washington i van donar prou marge de temps a Israel per preparar els seus sistemes defensius. També l'ús de coets i drons no d'última generació (i que en bona part van ser enderrocats abans d'arribar a destí) fa pensar que l'atac iranià ha estat el resultat d'un pols intern entre la part més pragmàtica del règim i els aiatol·làs de la Guàrdia Revolucionària, partidaris de la venjança contra Israel. Des de l'inici de la guerra contra Hamàs, Jamenei s'ha mostrat partidari d'allunyar les possibilitats d'una guerra a escala regional per evitar que una potencial intervenció dels Estats Units posi en perill el règim iranià.

Un altre element de cautela respecte a l'escalada regional immediata en les relacions entre l'Iran i els seus aliats de l'eix de la resistència. Tot i que Hezbollah i els houthies del Iemen porten temps fustigant Israel amb atacs des de la seva frontera nord i a les bases i interessos israelians i americans a la regió, la línia de comandament des de Teheran no és evident. Hamàs ha mostrat la seva decepció en diverses ocasions per la qual cosa, al seu parer, ha estat una involucració massa feble del règim iranià en la conflictivitat regional. Aquest eix té com a enemic compartit i declarat el "règim sionista" d'Israel i "l'imperialisme" americà a la regió, però la seva unitat d'acció no és infranquejable.

El risc d'escalada, no obstant això, és considerable si la regió entra en una lògica d'acció-reacció. Encara que l'Iran doni per conclosa, per ara, l'operació, també ha promès venjança en cas d'atacs israelians al seu territori. I atès el precedent, aquest escenari no és descartable. Israel, per la seva banda, s'ha felicitat per la robustesa de la seva defensa i ha aconseguit tornar a unir el sentiment nacional al voltant de la necessària defensa d'un país en guerra i atacat directament pel seu gran enemic. Qualsevol indicatiu de normalització dels atacs iranians per part del govern seria durament castigat per les faccions ultraortodoxes i d'extrema dreta

en què se sustenta l'actual majoria parlamentària, i seria molt impopular entre l'opinió pública. Amb aquesta escalada, el govern de Netanyahu recobra certa popularitat perduda, molt probablement redobla l'ofensiva a Gaza i Líban com a resposta als atacs, i aconseguix que l'aliança amb Estats Units torna al centre de les dinàmiques regionals.

El risc de guerra impacta en la precampanya americana. Pocs dies abans que l'exèrcit i els serveis d'intel·ligència americans alertessin de "l'imminent" atac iranià a Israel, les relacions entre Washington i Tel Aviv es trobaven en les hores més baixes des del 7 d'octubre. Biden, conscient de les crítiques que la tragèdia humanitària a Gaza suscita entre les files demòcrates més joves i racialment diverses, augmentava la pressió al govern de Netanyahu perquè disminuïssin les víctimes civils de l'operació, s'eviti la incursió a Rafah i es permeti l'accés d'ajuda humanitària a la Franja. Si no és així, l'administració americana va amenaçar amb "reconsiderar" el suport al seu més fidel aliat a la regió, cosa que molts van interpretar com una possible reducció de l'ajuda militar, després d'haver retirat ja la cobertura diplomàtica a Israel al Consell de Seguretat de Nacions Unides a través de l'abstenció nord-americana en la resolució que va reclamar un alto al foc a la Franja. Els atacs iranians han enfortit de nou les relacions entre Tel Aviv i Washington i Biden ha ordenat l'augment de forces americanes per a la protecció d'Israel, a la qual Biden s'ha declarat plenament compromès. No obstant això, Biden ja ha indicat que no donarà suport a Israel en cas de contraatac militar a l'Iran.

Els republicans, per la seva banda, han aprofitat el distanciament entre Washington i Tel Aviv per denunciar la tebiesa de l'administració. El portaveu de la Cambra Baixa, Mike Johnson, ha acusat la Casa Blanca "d'apaivagament" cap a l'Iran. Des que Obama va abocar part de la política exterior americana a la regió entorn de l'acord nuclear amb l'Iran (aixecament progressiu de les sancions al règim a canvi del control multilateral del seu desenvolupament nuclear), els republicans, i Trump en particular, han criticat durament una política que, al seu entendre, denota debilitat. Trump, que al cap de pocs dies d'assolir la presidència va trencar l'acord amb l'Iran, promet més mà dura contra el règim en cas de ser elegit de nou president dels EUA.

Perilla la defensa d'Ucraïna. Com més es desplaça el focus d'atenció geopolítica a Orient Mitjà, més tem Ucraïna quedar relegada en l'ordre de prioritats dels seus valedors occidentals. La situació de les forces sobre el terreny empitjora, amb dificultats de rotació de les tropes i escassetat d'artilleria i equipament militar. Ucraïna tem l'inici de la contraofensiva de les forces russes a la primavera/estiu, moment en què la climatologia aplanarà el camí per a l'avanç dels seus carros de combat. Ucraïna argumenta que, per llavors, ja serà massa tard perquè l'enviament de material militar d'occident canviï la relació de forces sobre el terreny. Zelensky i el seu govern sempre han insistit que el cansament en el suport a la defensa d'Ucraïna es traduiria en una guerra de desgast, en la qual la major capacitat de mobilització de tropes del Kremlin i una economia de guerra a Rússia consolidarien el seu avantatge. El temut escenari es comença a materialitzar, i bona part de l'atenció està centrada en la localització de Chasiv Yar, objecte d'intensos combats i propera a Kharkiv (segona ciutat ucraïnesa al nord-est) que, en cas de caure en mans russes, marcaria un abans i un després en la guerra.

Mèxic trenca relacions diplomàtiques amb Equador. El govern equatorià de Daniel Noboa va donar permís perquè les seves forces de seguretat trenquessin el perímetre de l'ambaixada de Mèxic a Quito i arrestessin Jorge Glas, condemnat per corrupció, i antiga mà dreta de l'expresident Rafael Correa, i al qual el govern d'Andrés Manuel López Obrador donava refugi. Amb l'operació, el govern de Noboa va voler projectar una imatge interna de lluita infrangible contra la corrupció, però la seva acció ha desencadenat una crisi diplomàtica que ha portat Mèxic a trencar relacions amb Equador i ha provocat crítiques entre bona part de la comunitat internacional. Des que el sistema d'estats va establir les seves bases amb la Pau de Westfalia el 1648, i en el desenvolupament normatiu posterior, les ambaixades a tercers països són considerades territori de l'estat que les ostenta. Trencar el perímetre de seguretat d'una legació diplomàtica equival a vulnerar principis com els de no ingerència, integritat territorial i sobirania dels estats. Amb la detenció de Glas, el govern de Quito no només pretén saldar comptes amb l'antic govern de Correa, sinó que també ha establert un perillós precedent per a l'ordre internacional - el mateix país que fins fa poc considerava infrangible la seva ambaixada a Londres, en la qual donava protecció a Julian Assange.

Pol Morillas
14 d'abril de 2024

Amb la col·laboració de:

CIDOB
BARCELONA
CENTRE FOR
INTERNATIONAL
AFFAIRS